

«БЕКІТЕМІН»

**«Балық шаруашылығы
ғылыми-өндірістік
орталығы» ЖШС**

бас директоры

Исбеков К.Б.

22 қаңтар 2022 жыл

Сыбайлас жемқорлықпен және коммерциялық парақорлықпен күресу бойынша «Балық шаруашылығы ғылыми-өндірістік орталығы» ЖШС қызметкерлерге арналған нұсқаулық

Мазмұны

1-тарау. Қолдану аясы

2-тарау. Глоссарий

3-тарау. Жалпы ережелер

4-тарау. Сыбайлас жемқорлықпен күресуді шешсеңіз, сіздің әрекеттеріңіз

5-тарау Сыбайлас жемқорлық жағдайындағы қызметкерлер әрекетінің алгоритмі

6-тарау Бағыныстылар жасаған сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылықтары үшін басшылардың жауапкершілігі 6-тарау

7-тарау. Қорытынды ережелер

1-тарау. Қолдану аясы

1. Осы Нұсқаулық сыбайлас жемқорлық әрекеттерге не кіретінін анықтайды және сыбайлас жемқорлық жағдай туындаған кезде Балық шаруашылығы ғылыми-өндірістік орталығының (бұдан әрі – Кәсіпорын) қызметкерлеріне қатысты тәртіптерді белгілейді.

2. Осы құжат барлық құрылымдық бөлімшелер мен лауазымды тұлғалардың қарауы және қолдануы үшін міндетті болып табылады.

3. Осы нұсқаулықта келтірілген талаптар ең аз қажетті болып табылады және нақты жағдай үшін толық немесе шектеуші ретінде қарастырылмауы керек.

2-тарау. Глоссарий

4. Нұсқаулықта пайдаланылатын негізгі ұғымдар мен аббревиатуралар:

Сыбайлас жемқорлық – жауапты мемлекеттік лауазымды атқаратын адамдардың, мемлекеттік функцияларды орындауға уәкілеттік берілген адамдардың, мемлекеттік функцияларды орындауға уәкілеттік берілген адамдарға теңестірілген адамдардың немесе лауазымды адамдардың өздерінің лауазымдық (қызметтік) өкілеттіктерін және олармен байланысты мүмкіндіктерді жеке немесе делдалдар арқылы, материалдық (материалдық емес) игіліктер мен артықшылықтарды алу немесе алу мақсатында заңсыз пайдалануы, сондай-ақ осы артықшылықтарды өзіне немесе үшінші тұлғаларға ұсынуы.

Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл – сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл органдарының өз өкілеттіктері шегінде сыбайлас жемқорлықтың алдын алу, оның ішінде қоғамда сыбайлас жемқорлыққа қарсы мәдениетті қалыптастыру, сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылықтарды жасауға ықпал ететін себептер мен жағдайларды анықтау және жою, сондай-ақ сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылықтарды анықтау, жолын кесу, ашу және олардың салдарын жою және жою жөніндегі қызметі.

Коммерциялық пара алу – коммерциялық немесе өзге де ұйымда басқару функцияларын жүзеге асыратын адамға ақшаны, бағалы қағаздарды немесе өзге де мүлікті заңсыз беру, сондай-ақ оған өзінің қызметтік жағдайын пайдаланғаны үшін, сондай-ақ паракорлық жасаған адамның мүддесі үшін жалпы қамқорлық немесе қызметте сыбайластық жасау үшін оған материалдық сипаттағы қызметтерді заңсыз көрсету.

Лауазымды тұлға - тұрақты, уақытша немесе арнайы өкілеттік бойынша билік өкілінің функцияларын жүзеге асыратын не мемлекеттік органдарда, квазимемлекеттік сектор субъектілерінде, жергілікті өзін-өзі басқару органдарында, сондай-ақ Қазақстан Республикасының Қарулы Күштерінде, басқа да әскерлері мен әскери құралымдарында ұйымдастырушылық, басқарушылық немесе әкімшілік-шаруашылық функцияларды жүзеге асыратын адам.

Мүдделер қақтығысы – жауапты мемлекеттік лауазымды атқаратын адамдардың, мемлекеттік функцияларды орындауға уәкілетті адамдардың, оларға теңестірілген адамдардың, лауазымды адамдардың жеке мүдделері мен олардың лауазымдық өкілеттіктері арасындағы қайшылық, бұл адамдардың жеке мүдделері өздерінің лауазымдық өкілеттіктерін тиісінше орындамауға әкеп соғуы мүмкін.

Пара – мемлекеттік функцияларды орындауға уәкілетті адамның не оған теңестірілген адамның не жауапты мемлекеттік лауазымды атқаратын адамның, не лауазымды адамның, сондай-ақ шет мемлекеттің немесе халықаралық ұйымның лауазымды адамының жеке өзі немесе делдал арқылы алған ақшасы, бағалы қағаздары, өзге де мүліктері, мүлікке құқықтары немесе мүліктік игіліктер.

Параны қорқытып алу – адамның пара берушінің немесе ол өкілдік ететін адамдардың заңды мүдделеріне зиян келтіруі мүмкін әрекеттерді жасаймын деп қорқытумен пара талап етуі немесе заңды мүдделерге зиянды зардаптардың алдын алу мақсатында оны пара беруге мәжбүр ететін жағдайларды қасақана жасауы.

3-тарау. Жалпы ережелер

5. Қазақстан Республикасында пара беру және алу заңсыз болып табылады және Қылмыстық кодекске және Әкімшілік құқық бұзушылық туралы кодекске жатады.

Егер лауазымды адамның отбасы мен жақындарына олардың келісімімен ақшалай, өзге де мүлік түріндегі материалдық игіліктер немесе материалдық қызметтер көрсетілсе немесе лауазымды адам қарсылық білдірмесе және өзінің қызметтік өкілеттіктерін пара берушіге пайда келтіру үшін пайдаланса, лауазымды тұлғаның әрекеті пара алу ретінде сараланады.

Қазақстан Республикасындағы қолданыстағы заңнамаға сәйкес, пара және коммерциялық пара алудың субъектісіне ақшамен, бағалы қағаздармен және басқа да мүліктермен бірге өтеусіз берілетін, бірақ төленуге жататын ақшалай жәрдемақылар (мысалы, жол жүру пакеттері, пәтерлерді жөндеу, саяжай құрылысы және т.б.) жатқызылуы мүмкін.

Ақшалай пайдаға, атап айтқанда, берілген мүліктің немесе жекешелендірілген мүліктің құнын төмендету, жалдау төлемдерін азайту және банктік несиелер бойынша пайыздық мөлшерлемелерді төмендету жатады.

6. Пара алу және пара беру қылмыстық модельдің толық екі аспектісі болып табылады. Параға келетін болсақ, бұл пара алатын (пара алушы) және оны беретін біреу (пара беруші) бар дегенді білдіреді.

7. Пара алу аса қауіпті қызметтік қылмыстардың бірі болып табылады, әсіресе жеке адамдар тобы жасаған немесе бопсалаумен ұштасқан, ол лауазымды адамның заңды немесе заңсыз әрекеттері (әрекетсіздігі) үшін артықшылықтар мен жеңілдіктер алуынан тұрады.

8. Пара беру – лауазымды тұлғаны заңды немесе заңсыз әрекеттерге (әрекетсіздікке) итермелеуге немесе берушінің пайдасына қандай да бір

артықшылықтар беруге немесе алуға, оның ішінде жалпы патронат немесе қызметтің ыңғайына айырбастауға бағытталған қылмыс.

9. Мыналар пара алу объектілері болуы мүмкін:

заттар, ақша, оның ішінде валюта, банк чектері мен бағалы қағаздар, бағалы металдар мен тастардан жасалған заттар, автомобильдер, азық-түлік өнімдері, бейнеаппаратуралар және басқа да тауарлар, пәтерлер, саяжайлар, үйлер, гараждар және т.б.

Артықшылықтары: емдеу, жөндеу, СПА жолдамалары, шетелге сапарлар және басқа да шығындар.

Парақорлықтың жасырын түрі – банктік несие немесе жоқ қарызды өтеу, тауарды төлеу, жеңілдетілген бағамен тауар сатып алу, жалған келісім-шарттар жасау, жеңілдетілген несие алу, дәрістер, мақалалар, кітаптар үшін төлемақыны жоғарылату мақсатында жасалған пара;

10. Мүдделер қақтығысының алдын алу немесе реттеу жөніндегі шектеулерді, тыйымдарды және талаптарды, сыбайлас жемқорлықты қоздыру мақсатындағы өтініштер туралы жұмыс берушінің өкіліне хабарлау міндетін және сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл бойынша белгіленген өзге де міндеттерді сақтау маңызды.

Айта кетейік, кейбір сөздерді, қимылдарды, қимылдарды басқалар пара сұрау ретінде қабылдауы мүмкін.

Мұндай өрнектерге мыналар жатады:

Мәселені шешу қиын болады, бірақ оны жасауға болады;

«Рахмет» жеткіліксіз;

«Біз келісімге келеміз»;

«Одан да бұлтартпас дәлелдер қажет»;

«Параметрлерді талқылау керек»;

«Ал, біз не істейміз?»

Ұйым өкілдерімен және азаматтармен, әсіресе пайдасы шенеуніктердің шешімдері мен әрекеттеріне байланысты кейбір тақырыптарды талқылау да пара сұрау ретінде қабылдануы мүмкін.

Мұндай тақырыптарға, мысалы:

Төмен жалақы және белгілі бір қажеттіліктерді қанағаттандыру үшін қаражаттың жетіспеушілігі.

Белгілі бір мүлікке ие болуға, белгілі бір қызмет алуға немесе туристік саяхатқа баруға ұмтылу.

Шенеуніктің туыстарында жұмыстың болмауы.

Шенеуніктің балаларының оқу орындарына түсу қажеттілігі және т.б.

Лауазымды адамның кейбір ұсыныстары, әсіресе пайдасы олардың шешімдері мен іс-әрекеттеріне байланысты ұйымдардың өкілдері мен азаматтарға арналса, пара талап ету ретінде қабылдануы мүмкін. Мұндай ұсыныстар ізгі ниеттен туындап, шенеуніктің жеке басының мүддесіне еш қатысы болмаса да мүмкін. Мұндай ұсыныстарға, мысалы, мына ұсыныстар кіреді:

лауазымды тұлғаға және/немесе олардың туыстарына жеңілдік беру;

анықталған бұзушылықтарды түзету, мемлекеттік тапсырыс бойынша жұмыстарды орындау немесе қажетті құжаттарды дайындау үшін нақты компанияның және/немесе сарапшылардың қызметтерін пайдалануға;

белгілі бір қайырымдылық қорына ақша аудару;

белгілі бір спорт командасын қолдау және т.б.

11. Сыбайлас жемқорлық коммерциялық парақорлықпен байланысты ықтимал жағдайлар, сондай-ақ мінез-құлық ережелері бойынша ұсыныстар

Арандатушылықтар:

Қызметке жүгінген азаматтардың немесе бөлімшенің қызметін тексеретін лауазымды тұлғалардың ықтимал арандатушылықтарын болдырмау үшін:

Келушілер немесе жеке заттары (киім, портфель, сөмке және т.б.) бар кеңсе үй-жайларын қараусыз қалдырмаңыз;

Келуші кеткеннен кейін жұмыс орныңызда немесе жеке заттарыңызда бөгде заттарды байқасаңыз, ешқандай шара қолданбай, дереу басшылыққа хабарлаңыз.

Пара алу:

Өзіңізді аса сақтықпен, сыпайылықпен, еріксіз ұстаңыз және пара алуға және/немесе коммерциялық пара алуға дайын болу немесе үзілді-кесілді бас тарту ретінде түсіндірілуі мүмкін дерекі мәлімдемелерден аулақ болыңыз;

Сізге ұсынылатын шарттарды мұқият тыңдаңыз және есте сақтаңыз (сомалар, тауарлар мен қызметтердің атаулары, пара беру мерзімі мен әдістері, коммерциялық пара алу нысаны және шешілетін мәселелердің реті);

Параның және/немесе коммерциялық параның берілу уақыты мен орны туралы сұрақты келесі әңгімеге дейін қалдыруға және келесі кездесуге таныс орынды ұсынуға тырысыңыз;

Әңгімелесуде бастамашыл болудан аулақ болыңыз; басқа адамға сөйлеуге және мүмкіндігінше көп ақпаратпен бөлісуге мүмкіндік беретін әңгімеге көбірек көңіл бөлу;

Пара беруге немесе коммерциялық пара алуға келіскен жағдайда мәселеніздің шешілетініне кепілдіктер туралы сұраңыз;

Егер сізде дауыс жазу құрылғысы болса, пара және/немесе коммерциялық пара алу тақырыбына қатысты ұсынысты (жасырын) жазып алуға тырысыңыз;

Бұл фактіні жоғары басшылыққа жадынама түрінде хабарлау;

Сыбайлас жемқорлыққа қарсы уәкілетті органға немесе Қоғамның комплаенс қызметіне жоспарланған қылмыс туралы жазбаша немесе ауызша хабарлама беру.

12. Мүдделер қақтығысы:

Кез келген ықтимал мүдделер қақтығысына мұқият назар аударыңыз;

Кез келген ықтимал мүдделер қақтығысының туындауын болдырмау үшін шаралар қабылдау;

пайда болған мүдделер қақтығысы немесе оның туындау мүмкіндігі туралы сізге белгілі болған бойда жазбаша түрде тікелей басшыға хабарлау;

тікелей басшымен келісе отырып, туындаған мүдделер қақтығысын жою бойынша шаралар қабылдау;

мүдделер қақтығысына тартылған қызметкердің қызметтік жағдайын өзгертуге, оның ішінде оларды белгіленген тәртіппен қызметтік міндеттерін орындаудан шеттетуге және/немесе мүдделер қақтығысына негіз болған жәрдемақыдан бас тартуға;

қызметтік мінез-құлық талаптарының сақталуын қамтамасыз ету және мүдделер қақтығысын шешу жөніндегі комитет құру.

Әр адам өз бетінше шешім қабылдауға еркін. Бірақ еркін адам ретінде олар қылмыстың жазалануы керектігін мойындамай тұра алмайды.

4-тарау. Егер сіз сыбайлас жемқорлыққа қарсы тұруды шешсеңіз, сіздің әрекеттеріңіз

13. Сіз өз қалауыңыз бойынша сыбайлас жемқорлыққа қарсы уәкілетті органға немесе Қоғамның комплаенс қызметіне ауызша немесе жазбаша өтініш бере аласыз.

14. Сыбайлас жемқорлыққа байланысты құқық бұзушылық туралы хабарлаудың бір нысаны жасырын хабарлама болып табылады. Алайда, бұл жағдайда арызданушы анонимділікке байланысты жауап күте алмайды, ал қылмыс туралы жасырын хабарлама, мұндай хабарламада жоспарланған немесе жасалған қылмыстық құқық бұзушылықтар туралы мәліметтер қамтылған жағдайларды қоспағанда, қылмыстық істі қозғауға негіз бола алмайды.

15. Пара бопсалау фактілері орын алған жағдайда, сіз сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл жөніндегі уәкілетті органға хабарласып, пара бопсалау немесе коммерциялық пара алу фактілері туралы мынаны нақты көрсете отырып, шағым беруіңіз керек.

қандай лауазымды тұлға (тегі, аты, әкесінің аты, қызметі, мекеменің атауы) сізден пара талап етіп жатыр немесе коммерциялық субъектінің қай өкілі сізді пара беруге итермелеп отыр;

қорқытып алынатын параның (параның) мөлшері мен сипаты қандай;
қандай нақты іс-әрекеттер (немесе әрекетсіздіктер) үшін сізден пара алу үшін бопсалау немесе коммерциялық пара алу;

нақты параны қай уақытта, қай жерде және қандай тәсілмен беру керек немесе коммерциялық пара беру керек?

5-тарау - Сыбайлас жемқорлық жағдайындағы қызметкерлер әрекетінің алгоритмі

16. Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл жөніндегі уәкілетті органға жүгінумен қатар қызметкерлер осы нұсқаулыққа сәйкес басшылықты хабардар ету шараларын қабылдауға міндетті.

Компания қызметкерлері

Құрылымдық бөлімшелердің қызметкерлері мен олардың басшылары хабардар етуге міндетті

Сәйкестік жөніндегі қызметкер және бас директор.

Бұл ретте қызметкерлер мүмкіндігінше өз уәждерін растайтын дәлелдемелерді (куәгерлер, құжаттар, хат алмасу, оның ішінде жедел хабар алмасу, аудио және бейнематериалдар арқылы) ұсынады және алгоритмге сәйкес уәкілетті органға да, жоғары басшылыққа да жібереді.

6-тарау Бағыныстылар жасаған сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылықтары үшін басшылардың жауапкершілігі

17. Сыбайлас жемқорлықтың алдын алуға бағытталған шараларды күшейту мақсатында қарамағындағы қызметкерлері қызметтік міндеттерін атқару кезінде сыбайлас жемқорлыққа, коммерциялық парақорлыққа немесе өзге де қылмыстық құқық бұзушылықтарға жол берген және кінәсі сотта дәлелденген басшыларды жеке жауапкершілікке тарту туралы норма енгізілді.

18. Егер Қоғамның қызметкері қызметтік міндеттерін атқару кезінде сыбайлас жемқорлық, коммерциялық пара алу немесе өзге де қылмыстық құқық бұзушылықтар жасағаны үшін қылмыстық қудалауға тартылса, мұндай қызметкер Қазақстан Республикасының Еңбек кодексіне сәйкес сотқа дейінгі тергеп-тексеру кезеңінде қызметтік міндеттерін орындаудан шеттетіледі. Қызметкердің тікелей басшысы қызметкерді еңбек міндеттерін орындаудан шеттету үшін тиісті шаралар қолдануға міндетті.

19. Тәртіптік жаза мыналарды қамтиды:

Ескерту.

сөгіс

қатаң сөгіс

Еңбек кодексінде көзделген негіздер бойынша жұмыс берушінің бастамасы бойынша еңбек шартын бұзу.

Басшы, егер олардың тікелей бағыныштысына қатысты заңды күшіне енетін сот үкімі немесе қылмыстық істі ақтайтын негіздер бойынша қысқарту туралы шешімі болса, жұмыстан босату туралы өтініш беруге міндетті.

Басшыны лауазымға тағайындаған жауапты тұлғаға жұмыстан босату туралы өтініш беріледі. Жұмыстан босату және тәртіптік жаза қолдану туралы шешім басшыны лауазымға тағайындаған басшының құзыреті болып табылады.

Менеджер жұмыстан кетуі мүмкін мерзім 10 күн.

20. Бағынышты қызметкерлер

Кәсіпорынның орталық аппараты

бас директор үшін – оның орынбасарлары, құрылымдық бөлімшелердің басшылары, комплаенс қызметкері, филиал директорлары;

құрылымдық бөлімшенің басшысы үшін – бөлімшенің барлық қызметкерлері.

Кәсіпорынның филиалдары

филиал ректоры үшін – құрылымдық бөлімшелердің басшылары
құрылымдық бөлімшенің басшысы үшін – барлық қызметкерлер

21. Тікелей бағынысты адам сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылық жасаған жағдайда басшы лауазымға тағайындалған күннен бастап үш ай өткен соң жеке жауапкершілікке тартылатыны ескерілсін.

Алайда, бұл жауапкершілік «Сыбайлас жемқорлыққа қарсы күрес туралы» Қазақстан Республикасы Заңының 24-бабына сәйкес тікелей бағынысты адам жасаған сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылық туралы өз бетінше хабарлаған басшылыққа қолданылмайды.

22. Қызметтік міндеттерін атқару кезінде жасалған сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылық, коммерциялық пара алу немесе өзге де қылмыстық құқық бұзушылық туралы хабарлаған не сыбайлас жемқорлыққа, коммерциялық парақорлыққа немесе қызметтік міндеттерін атқару кезінде жасалған өзге де қылмыстық құқық бұзушылықтарға қарсы іс-қимылға өзге де жәрдемдесетін қызметкер мемлекет қорғауында болады.

23. Осы ереже сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылық туралы көрінеу жалған ақпарат берген, заңға сәйкес жауаптылыққа тартылатын жеке тұлғаларға қолданылмайды.

24. Қоғам қызметкерлерінің функционалдық міндеттерін орындауы кезінде сыбайлас жемқорлыққа, коммерциялық парақорлыққа және өзге де қылмыстық құқық бұзушылықтарға қарсы іс-қимылға жәрдемдесетін қызметкер туралы мәліметтер мемлекеттік құпия болып табылады және заңнамада белгіленген тәртіппен беріледі. Мұндай ақпаратты жария ету заңмен белгіленген жауапкершілікке әкеп соғады.

7-тарау. Қорытынды ережелер

25. Осы Нұсқаулық оны Бас директор бекіткен күннен бастап 5 (бес) жұмыс күні ішінде қолданысқа енгізіледі.

26. Осы Нұсқаулыққа өзгерістер/толықтырулар оны Бас директор бекіткен күннен бастап күшіне енеді.

Орындаушы _____